

"És curiós que llavors la crítica de la presència del franquisme a totes les institucions, com no podia ser d'una altra manera, partia de l'obvietat que estaven tan en evident declivi i desaparició que no valia la pena insistir-hi. Hi havia tasques més importants per a la intel·ligència. "

Gregorio Morán "El cura y los mandarines", pàgina 586. Referint-se a la presència del franquisme a totes les institucions polítiques i culturals en el període de la "transició".

El silenci atòmic

Es tracta de quelcom ja sabut però que convé recordar. El 25 de març de 2011, quan només havien passat 14 dies de l'inici de la catàstrofe de Fukushima, la consultora ambiental Llorente & Cuenca va difondre un document titulat "La comunicació de la indústria nuclear després de Fukushima" (1); en set pàgines s'analitzaven variables del que havia succeït, el que denominaven la "gestió" de la comunicació, i es marcaven pautes a seguir per enfrontar el "escenari" que s'havia produït.

Rellegir aquest document, notable pel seu cru llenguatge, és un exercici interessant a gairebé quatre anys de distància; no perquè sigui especialment original en el contingut, sinó perquè permet interpretar la realitat present i comprovar com les pautes marcades s'han desenvolupat fins a les últimes conseqüències. Com a mostra dos paràgrafs de la seva conclusió (les paraules en negreta estan en l'original).

*"Aquesta crisi nuclear encara té conseqüències imprevisibles. Però la presa de **decisions estratègiques de comunicació** per part de els principals actors del sector, especialment de les empreses -a nivell local i global- en les seves relacions amb les autoritats, mitjans de comunicació i societat en general, també en l'àmbit local i en el global, resultaran **determinants** per a la seva **sostenibilitat**. Per a la seva **supervivència**.*

La indústria energètica necessita ajustar de immediatament la seva narrativa sobre la legitimitat del negoci, que s'ha d'adaptar a les dramàtiques circumstàncies actuals, i organitzar una transmissió d'aquesta per canals tradicionals i online cap als seus Stakeholders crítics. De no fer-lo, les emocions, la por, la pressió dels activistes i la natural necessitat dels polítics de respondre a les demandes socials podran acabar per fixar un escenari de malson per al futur del seu negoci. "

El text no té desperdici. Deixem de banda la referència als maldecaps que suposa per a la indústria atòmica la remota possibilitat enunciada com "**la natural necessitat dels polítics de respondre a les demandes socials**", interessa comprovar com s'han desenvolupat al llarg d'aquests quatre anys els plantejaments que formula, i com s'han traduït en les polítiques actuals.

En primer lloc, els defensors de les nuclears han treballat sistemàticament. Només un exemple, els dies 9 i 10 de maig de 2012 es va celebrar a Madrid el seminari "Crisi communications: facing the challenges"; la segona sessió, l'anomenada "Workshop Internacional sobre comunicació de crisi en el sector nuclear", es va centrar en el control de la informació, en el suport global i la cooperació internacional, i en els procediments per fer front al que denominen "informació informal", és a dir, les xarxes socials i els canals que no es consideren "oficials" (2). Aquesta línia de treball s'ha anat desenvolupant i desplegant de manera sistemàtica, només cal comprovar els recursos existents en l'Associació Internacional d'Energia Atòmica, i les trobades programats al llarg de 2015 (3).

En segon lloc, s'ha imposat el silenci atòmic. Revisant 2014 sorprèn veure la discreció informativa al llarg de l'any; el recompte de les notes informatives i les ressenyes del Consell de Seguretat Nuclear (CSN) permet comprovar que dels 34 successos que afecten el funcionament de les centrals (4), només un ha aparegut en els mitjans de comunicació de difusió general: la fuga d'aigua radioactiva del 28 de novembre a la central atòmica Ascó 2 (a

El Periódico i el diari Ara, entre altres), el que no és d'estranyar donat l'historial de la central en temes de dispersió de contaminació radioactiva.

Altres esdeveniments importants, ocults després de la confusa argot desinformativa del CSN, com ara problemes en el pressonador d'Almaraz 1 (17 d'octubre), estranyes anomalies en el control de gasos d'Ascó 1 (9 de maig), o la incidència relacionada amb les proves que Garoña realitza per a la seva posada en funcionament (5 de novembre), no van passar de breus referències a internet, i a algunes webs especialitzades.

Ni tan sols les operacions de càrrega i descàrrega de combustible atòmic, sempre tan publicitades i aclamades en els mitjans fa un temps com a font de "ocupació laboral", han conservat el seu caràcter de notícia. Un silenci espès s'ha anat imposant en tot el relacionat amb el tema atòmic.

En tercer lloc, la informació descontextualitzada. És cert que la catàstrofe de Fukushima apareix de tant en tant en les notícies, però sempre puntualment, al fil de dades que es descobreixen, o que es faciliten de manera fragmentada (de vegades amb mesos de demora per reduir o anul·lar una possible resposta social), dades que serveixen per distreure del que està succeint a nivell social, ambiental i de salut, i impedir una visió de conjunt de com la pitjor catàstrofe atòmica de la història està transformant Japó, una societat que es presentava com un model de capitalisme dinàmic (5).

En quart lloc, amb la desinformació, amb la menció de tecnologies per mitigar la devastació continuada, però sense oferir detalls de la seva eficàcia, de la seva escala, ni informar del seu fracàs quan aquest es produeix. És el cas del famós "mur de gel" que impediria l'abocament continu d'aigua radioactiva a l'oceà.

En cinquè lloc, la manera com què companyies elèctriques, bancs, estaments universitaris i grups de pressió social i mediàtica que configuren l'anomenat "lobby" nuclear, han silenciats fins i tot el discurs econòmic sobre l'energia atòmica. En conseqüència, una part de l'estament crític ha abandonat fins i tot l'esgrima dialèctica que desplegava sobre costos, inversions, ocupació, agents econòmics, racionalitat i beneficis; i, per això, una part del discurs ecologista, que s'havia anat situant majoritàriament en aquestes coordenades, també ha quedat mut.

En sisè lloc, no s'ha de deixar d'esmentar el fet que continua el silenci sobre les línies de denúncia que, des del principi, van ser vetades pel "lobby" nuclear amb el consentiment d'una part dels crítics: els anomenats factors "emocionals"(6); el risc i l'angoixa associats a la idea d'un "accident"; la negligència o la complicitat amb les empreses dels organismes suposadament reguladors o de control (com el CSN a Espanya); la creixent contaminació radioactiva de persones, entorn i aliments; les malalties derivades; l'increment del càncer; l'angoixa que provoquen les irracionals xifres vinculades als residus radioactius; la seguretat tècnica de les centrals en funcionament; les vinculacions militars, l'estudi de les seqüeles de Txernòbil, etc.

Recapitem. Hi ha una "veritat inconvenient": quin sentit té "angoixar" a una part de la ciutadania econòmicament solvent i mig informada amb determinades dades?; una part de la ciutadania que intueix l'horror sobre el qual s'ha construït el "benestar" no pot ser sotmesa a informació que poden generar preocupacions excessives. Si són justament aquests sectors socials els que donen suport econòmic i legitimitat als col·lectius que proclamen la seva voluntat d'avançar cap a la sostenibilitat, a què córrer el risc que s'apartin pel rebuig a una informació saturada de caràcter "negatiu"?

Tot això ha portat a la paradoxa de que, estant enmig de la pitjor catàstrofe atòmica de la història, el nivell de denúncia sobre ella es troba en mínims històrics. S'ha imposat una narrativa desordenada, limitada a l'economia ("costos"), la tecnologia (fusió, nous reactors, etc.) i amb la contaminació radioactiva limitada a Fukushima; s'insisteix en la mentida sobre l'aportació atòmica a la "mitigació" del canvi climàtic. Qüestions com la seguretat, la

contaminació radioactiva de reactors que funcionen "sense problemes", o els impactes sobre la salut i el medi ambient d'Ascó, Vandellòs, Cofrents, Trillo, Almaraz, estan fora de l'agenda.

A més, el reajustament en la distribució social de la renda a favor de les classes dominants, reajustament que es presenta a l'opinió pública sota l'etiqueta de "la crisi", també ha provocat canvis en el mapa dels conflictes socials. Les amenaces ambientals globals, aquelles que ens interpel·len sobre la sostenibilitat del món en què vivim (7), sempre han estat sofertes de manera diferent per rics i pobres quan s'han afrontat catàstrofes (8).

La difusió d'una reflexió crítica sobre els límits temporals de les pautes de vida i consum en els països rics, i l'aprofundiment en el coneixement i noves formes d'intervenció social, des del discurs ecologista tradicional ha eludit sistemàticament entrar en la qüestió de les desigualtats. A l'altre extrem, la renovació del discurs sobre el valor absolut dels "llocs de treball" ha eludit sistemàticament el problema dels límits del creixement a l'hora de justificar actuacions (9). En el fons de tots dos, la lògica econòmica com a única font de legitimació, recolzada per la retòrica a l'ús sobre "competitivitat", "emprenedoria", "flexibilitat", i altres tòpics buits.

El silenci atòmic s'inscriu en aquesta lògica, en el rebuig al conflicte polític en clau energètica i la seva reducció a un "problema tecnològic", de suposada ignorància de les amenaces globals, o de necessària "reactivació del creixement". Per darrere, els grups de pressió i les empreses elèctriques atòmiques imposen el silenci amb la seva enorme capacitat d'incidir.

Davant d'aquest silenci, una part dels crítics de l'energia atòmica opten, en analogia amb la cita que encapçala aquest article, per constatar "l'obvietat" del "evident declivi i desaparició que no valia la pena insistir-hi", i es apunten a "tasques més importants per a la intel·ligència".

Esperem que, com s'ha posat de manifest després de 39 anys en el cas del franquisme, no es descobreixi que la presència actual del "lobby" atòmic en totes les institucions on s'elabora la política energètica no era una "obvietat" a menysprear davant el seu "evident declivi", sinó que era part d'una calculada estratègia que comenci a rendir els seus fruits quan toqui. L'allargament a 60 anys, de moment, ho tenen pràcticament guanyat (10).

Miguel Muñoz és membre Tanquem les Nuclears - 100% EER, i manté la pàgina de divulgació energètica <http://www.sirenovablesnuclearno.org/>

NOTES

(1) Disponible en <http://es.slideshare.net/LLORENTEYCUENCA/110321-llampc-handoutnuclearfukushima?related=1>

(2) La presentació pot seguir-se en <http://scpro.streamuk.com/uk/player/Default.aspx?g=22cb77d8> , la informació està disponible al web del CSN http://www.csn.es/index.php/és/?option=com_content&view=article&id=20643&Itemid=791&lang=ca , una visió general comentada en <https://comunicaciondecrisisonline.wordpress.com/2012/05/11/conclusiones-del-workshop-hay-que-seguir-mejorando-en-las-crisis/>

(3) Veure <http://www-pub.iaea.org/iaemeetings/>

(4) La nota de balanç d'Europa Press esmenta 37. <http://www.europapress.es/sociedad/noticia-centrales-nucleares-almaraz-asco-vandellos-ii-sumaron-2014-total-28-37-sucesos-nucleares-20150101123654.html>

(5) Només cal comprovar la distància que hi ha entre la política informativa general sobre el Japó i la visió detallada que es pot consultar l'excel·lent bloc de seguiment setmanal en castellà "Resums des de Fukushima" <http://resumenesdesdefukushima.blogspot.com.es/> , o les cròniques periòdiques disponibles a

<http://www.sirenovablesnuclearno.org/fukushima/fukushima.html>

(6) Un altre motiu per llegir l'informe "LA COMUNICACIÓ DE LA INDÚSTRIA NUCLEAR DESPRÉS DE FUKUSHIMA" en la part en què dóna instruccions a la indústria per abordar la "crisi", indicant que calia "**portar el debat al terreny tècnic, lluny de les emocions (...)**". Pàgina 1 en <http://www.slideshare.net/LLORENTEYCUENCA/110321-llampc-handoutnuclearfukushima>

(7) En síntesi aquestes amenaces globals es poden caracteritzar com les provinents del canvi climàtic d'origen antropogènic, la pèrdua de la biodiversitat, la dispersió de residus i substàncies que amenacen la salut i la base biològica de les espècies superiors, i el malbaratament de recursos limitats com els combustibles fòssils, l'aigua i altres substàncies minerals.

(8) La forma en què s'han viscut (i s'han utilitzat políticament) catàstrofes provocades pel canvi climàtic en societats amb fortes desigualtats socials, per exemple, l'huracà Katrina als EUA, ens il·lustra que, tot i la veracitat de l'adjectivació de "amença planetària" o "amença sobre l'espècie humana", la "espècie" no és una categoria uniforme. Veure la introducció i el capítol 20 del llibre de Naomi Klein "La doctrina de shock". En aquest ordre de coses és evident que no seria igual l'impacte social que tindria un increment del nivell del mar per l'escalfament global a la conca de l'Indus, que a la conca del Mississipi.

(9) Resulta significativa, per posar un exemple d'última hora, la reacció social dels habitants del municipi de Carboneras davant l'engendro urbanístic i ambiental de l'hotel "El Algarrobico" realitzant una contra-acció que qüestiona la denúncia prèvia empresa per diverses organitzacions ecologistes. Ver <http://www.europapress.es/andalucia/almeria-00350/noticia-mas-centenar-vecinos-carboneras-reivindican-hotel-algarrobico-sea-legal-20140515134022.html>

(10) La Pag. 203 document de registre de l'Oferta Pública de Venda ENDESA, indica:
"(I) Hipòtesi associades als criteris d'amortització.

A partir l'1 d'octubre de 2014, ENDESA ha reestimat les vides útils de les centrals nuclears i els cicles combinats que passen a ser de 50 i 40 anys, respectivament, com a conseqüència d'estudis tècnics i jurídics realitzats internament. "

Exemple d'una empresa que comunica les regulacions polítiques als analistes i experts en funció dels seus interessos, i sense que el govern sigui tingut en compte.